СЕСТРИ ТАЙО

У хлопчика Тайо була маленька сестричка. Хлопцеві вона дуже подобалася. Таке маленьке дівчатко-крихітка. Тайо мав і старшу сестру. То велика сестра, їй аж чотирнадцять років. Звалась вона Анка. Тайо ж було лише вісім років.

Тайо та Анка — чукчі. Вони жили у великому наметі, який називають ярангою.

Мати лежала хвора. Батько вчора вийшов на полювання і досі не повертався. Він міг затриматись на два-три дні.

Діти лишались самі.

Ранком Анка дала братові смаженої тюленячої печінки. Тайо поїв і спитав сестру:

— Ти до школи сьогодні підеш?

— Ні,— відповіла Анка,— не піду, бо мати хвора. Треба доглядати її та нашу маленьку сестричку.

Від їхньої яранги до школи — чотири кілометри. Хоч це й далеко, але Тайо часто проводив сестру, коли вона йшла в школу.

Сьогодні Тайо помагав сестрі гріти воду, готувати їжу та бавив маленьку сестричку.

НЕПРОХАНІ ГОСТІ

Вечоріло. Хворій матері гіршало. Очі в неї почервоніли, голова й руки стали дуже гарячі. Хвора ледве чутно шепотіла. Та ось і зовсім перестала відповідати на запитання Анки.

— Ой,— стискаючи собі пальці, сказала дівчинка,— мати знепритомніла. Вона умре.

Очі Анки набрякли сльозами. Прозора слізка скотилась по щоці. Але дівчинка швиденько витерла сльози Вона не хотіла показати Тайо, що плаче. Боялась злякати його.

На цей час до яранги зайшло троє людей. Двоє з них — сусід Багай та сусідка Ерпин. Третій — низенький дідок. Його Тайо не знав, зате того старого пізнала Анка. То був головний шаман на їхньому березі. Той шаман брехав чукчам, ніби він все може робити і все знає. Він запевняв, що коли йому заплатять, то він вилікує всякого хворого. Стверджував, ніби знає такі слова, які допомагають щасливому полюванню. Це був безсовісний брехун, що любив добре попоїсти і не любив працювати.

— Ми довідались, що ваша мати хвора,— звернулась до дітей Ерпин.

— І я покликав найстаршого шамана. Він вилікує її,— так сказав Багай.

— Не треба шамана! — крикнула Анка.— Він не вміє лікувати. Я побіжу до школи. Там є лікар... Покличу його.

НАПАД

— Не можна кликати лікаря! — захвилювався шаман. Він знав, що лікар прожене його геть звідсіля.

— Не можна кликати лікаря! — запищала Ерпин.

— Не можна кликати лікаря! — загудів Багай.

Вони обоє над усе вірили в шамана.

— А я вам кажу, що зараз покличу лікаря,— сказала Анка і хотіла вийти з яранги.

— Не пускайте її! — закричав шаман.

Багай і Ерпин кинулись до Анки і схопили її за руки. їм на допомогу підскочив шаман. Дівчинка рвалась із рук, але її подужали троє дорослих людей.

Негідники зв'язали дівчинці руки й ноги та поклали її в куток яранги.

Тайо, боячись, щоб не зв'язали і його, заховався в кутку під шкурами нерп.

Зв'язавши Анку, шаман пішов до хворої. Він оглядав її недовго, але шепотів багато незрозумілих слів. А що Баглай та Ерпин тих слів не розуміли, то вони почували до шамана велику пошану.

ЩО ВИГАДАВ ШАМАН

Коли шаман оглянув хвору, він сказав:

— Коли опівночі їй не стане краще, то треба буде винести немовля на мороз. І нехай Лежить на морозі до ранку. Тоді хвороба перейде в немовля, і хворій стане легше. Коли немовля не замерзне, то хвора вичуняє. Інакше вмре.

Як почули Анка і Тайо шаманові слова — защеміло серце в них. Захвилювались. Вони дуже любили маленьку сестричку.

Після того Багай з шаманом пішли з яранги. Вони пішли до Багая і мали повернутися лише опівночі. Біля хворої лишилась Ерпин.

Тайо осмілився, виліз з-під шкур і підійшов до Анки.

— Сестро, що робити? — тихенько спитав хлопчик.

— Дай мені паперу й олівець,— прошепотіла дівчинка.

Ерпин поралася біля хворої, що лежала за завіскою з тюленячих шкур. Вона не бачила, як Тайо приніс Анці папір і олівець. Але руки дівчинки були зв'язані. Вона взяла олівець у рот. Тайо підніс їй папір. Анка перевернулась на живіт і, тримаючи зубами олівець, почала писати. Світла каганця було замало. Насилу написала такі слова: "Нещастя шаман вбиває сестру лікаря Анка". В цей час за завіскою заворушилася Ерпин. Вона йшла до них. Анка випустила з рота олівець і лягла на папір. Тайо притулився до стіни.

ТАЙО ЗАЛИШАЄ ЯРАНГУ

До них підійшла Ерпин.

— Тайо,— гукнула стара на хлопця,— де ти пропадаєш? Візьми немовля і посидь з ним. Тим часом я доглядатиму вашу матір.

Тайо пройшов до матері. Вона лежала нерухомо. Лише чути було її важке дихання. Хлопчик взяв немовля і пішов у той куток, де лежала зв'язана сестра.

Ерпин повернулась назад до хворої.

— Тайо,— прошепотіла Анка,— візьми цей папірець і біжи до школи. Там даси його вчителеві. Скажи, щоб негайно прийшов лікар. Візьми з собою наших собак, і ти не боятимешся бігти.

Страшно стало Тайо. Такому малому вночі бігти так далеко! Але згадав, що шаман смертю загрожує маленькій сестричці. Мама теж може померти. Стиснув зуби, подумав і сказав:

— Давай, я побіжу, хоч мені й страшно.

Обережно поклав біля Анки немовля, затиснув папір в руці і нечутно вийшов з яранги.

НІЧНА ПОДОРОЖ

Надворі вже огортала ніч. Високо в небі роїлися золоті зорі. В темряві зникали вкриті снігом простори пустинної тундри. Обличчя й руки холодив мороз.

Запорпавшись у сніг, лежали собаки. Часом якийсь спросоння вищав. Тайо поволі, не здіймаючи галасу, попідіймав своїх чотириногих підручних.

Минуло небагато часу, і хлопчик з собаками зник у темряві. Яранга залишилась далеко. Хрумтів сніг. Оточивши Тайо колом, бігли пси. Як вірні охоронці, вони готові були кинутись йому на допомогу.

В темряві лише зорі світили хлопчикові. Під ногами білів сніг. Та він певен — дорогу до школи знайде. Поспішаючи, швидко ступав хутряними чобітками по твердій сніговій корі.

Довго йшов Тайо. Часом глибоко провалювався в сніг. У темряві не бачив жодної будівлі. Часом мигтіла турботна думка: "Чи так, як треба, я йду?"

Та ось на заході заясніло небо. Над обрієм підіймався великий кругловидий місяць. Од місячного сяйва заіскрились вогники на сніговому покривалі.

Ліворуч здіймалися гори, праворуч виднілося вкрите кригою море. А просто перед Тайо з снігу чорніли будинки школи та лікарні. Ще кілька хвилин — і Тайо стукав до вчителя у вікно.

Прочитавши записку Анки, вчитель схвилювався. Скоренько покликав він лікаря. Разом запрягли своїх собак у нарти. Взяли з собою малого посланця і поїхали. Наближалася північ, і вони поспішали. Собаки Тайо супроводили їх, помчавши прожогом по тундрі.

НІХТО НЕ ПРИХОДИВ

Пізно ввечері до яранги повернулись шаман і Багай.

— Скоро північ,— сказав шаман.

Ерпин гукала Тайо:

— А дай сюди немовля!

Старій ніхто не відповів. Почали шукати Тайо. Його ніде не знайшли. Анка і немовля лежала нерухомо. Дівчинка сказала, що Тайо вже давно вийшов з яранги. Вирішили, що, мабуть, хлопчик десь сховався і заснув. Також він міг піти і до когось із сусідів.

Шаман підійшов до хворої і поклав руку їй на голову.

Здавалося, страшний вогонь розпікав її. Хвора лежала без пам'яті. Шаман пошепотів над нею, а потім повернувся до Ерпин.

— Давай дитину, понесу на мороз.

Почула це Анка і голосно зойкнула.

— Не чіпайте! Не чіпайте! Лихо вам буде! Прийдуть лікар і вчитель — покарають вас!

Здригнувся шаман, зачувши ці вигуки. Але не злякався. Не вірив він Анці. Анка кричала й качалась по підлозі, та злочинцям до неї байдуже. Шаман схопив немовля, загорнув у поганеньку шкуру нерпи і поніс на мороз.

Через кілька хвилин він повернувся.

Почалися жахливі хвилини для Анки. Вона сподівалась — ось-ось з'являться вчитель і лікар. А їх не було. Дитина мерзла надворі. А ті, кого чекала Анка, не приходили. Схвильована дівчина голосно заплакала. Та шаман жодної уваги на той плач не звертав. Він із своїми помічниками тим часом ласував моржевим м'ясом — копальхеном.

ТАЙО ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДОДОМУ

Повз шкіряне запинало, що заміняло двері, в ярангу вдерся холодний вітер. Разом із вітром в хату зайшли люди. Це були лікар, вчитель і Тайо.

Як ошпарені, зірвалися злочинці з своїх місць.

— Це що? — звернувся до них учитель, показуючи на Анку.— Розв'яжіть її!

Лікар уже нахилився до хворої. Тремтячими руками шаман розв'язав Анку.

— Спитайте його, де дитина,— кричала дівчинка.

Учитель грізно глянув на шамана, і вони вийшли надвір. Через дві хвилини вчитель повернувся назад у ярангу з немовлям на руках.

Маленька дівчинка дуже змерзла, але була жива.

— Геть звідсіля! — крикнув лікар злочинцям.— Завтра ми з вами порахуємось.

Наступного дня з полювання з великою здобиччю повернувся батько. Довідавшись про вчинок Тайо, він дуже радів, що в нього син такий герой.

За кілька днів мати Тайо почала одужувати. Маленька сестричка теж одужувала.

Шамана судив суд. Його вислано з тієї місцевості, де він дурив і нівечив людей.

Коли мама цілком одужала, Анка пішла до школи. З нею пішов і Тайо. Вчитель залюбки вчив славного хлопчика.